

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ αποτελεί μια από τις σοβαρότερες και πλέον διαρκείς κοινωνικές προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου. Παρά την αναγνώρισή της ως σοβαρής παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την εκτενή επιστημονική και κοινωνική προσοχή που έχει λάβει, παραμένει σε μεγάλο βαθμό αόρατη και υποεκπροσωπούμενη στις επίσημες καταγραφές. Η βία με βάση το φύλο είναι ένα εκτεταμένο και περίπλοκο φαινόμενο που πλήττει άτομα ανεξαρτήτως φύλου, φυλής ή κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου. Παγκοσμίως, σχεδόν μία στις τρεις γυναίκες βιώνει φυσική ή/και σεξουαλική βία στη διάρκεια της ζωής της, κυρίως από τον οικείο σύντροφό της. Παρά την έκταση του φαινομένου, τα περιστατικά συχνά δεν καταγγέλλονται, ενώ οι επιζώσες υφίστανται μακροχρόνιες συνέπειες.

Οι διάφορες μορφές της, όπως η σεξουαλική παρενόχληση, η κακοποίηση από σύντροφο και η διαδικτυακή εκμετάλλευση, είναι βαθιά ριζωμένες στις κοινωνικές δομές και συχνά δεν καταγγέλλονται, καθώς ισχυρά κοινωνικά και πολιτισμικά εμπόδια αποτρέπουν τα θύματα από το να μιλήσουν ή να ζητήσουν βοήθεια (Θεοδωρίτση & Αντωνίου, 2021). Η έμφυλη βία κατά των γυναικών είναι αποτέλεσμα συνδυασμένων ανισοτήτων και βαθιά ριζωμένων πολιτισμικών κανόνων που νομιμοποιούν τη βία. Παράγοντες όπως η έλλειψη οικονομικών πόρων, η χαμηλή εκπροσώπηση των γυναικών στην πολιτική και σε ηγετικές θέσεις, καθώς και η άνιση πρόσβαση στη δικαιοσύνη, καθιστούν τα θύματα ακόμη πιο ευάλωτα. Εντούτοις, η επίδραση της έμφυλης βίας δεν είναι ομοιογενής, καθώς οι εμπειρίες των ατόμων διαμορφώνονται από παράγοντες όπως η ηλικία, η φυλή, η εθνοτική καταγωγή, η αναπηρία, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η κοινωνικοοικονομική θέση, δημιουργώντας πολλαπλά επίπεδα ευαλωτότητας (Antoniou & Apergi, 2019).

Τα τελευταία χρόνια, η έμφυλη βία αναγνωρίζεται ως μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την ισότητα των φύλων, ενώ η πανδημία

COVID-19 επιδείνωσε την κατάσταση, οδηγώντας σε αύξηση των περιστατικών ενδοοικογενειακής και σεξουαλικής βίας. Η εξάλειψή της απαιτεί ολοκληρωμένα νομικά πλαίσια, στοχευμένες πολιτικές πρόληψης και ανάπτυξη υπηρεσιών που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των θυμάτων, με στόχο τη δημιουργία ενός ασφαλέστερου και δικαιότερου κοινωνικού περιβάλλοντος, όπως χαρακτηριστικά έχει επισημανθεί από τον Αντώνιο (2022α, 2022β, 2022γ) σχετικά με το ζήτημα αυτό.

Το παρόν βιβλίο στοχεύει στην εις βάθος κατανόηση του φαινομένου της έμφυλης βίας και των επιπτώσεών της, τόσο για τις επιζώσες όσο και για την κοινωνία στο σύνολό της. Μέσα από μια πολυδιάστατη διαθεματική προσέγγιση, διερευνώνται οι θεωρητικές βάσεις της έμφυλης βίας, οι κοινωνικές και πολιτισμικές αντιλήψεις που τη διαιωνίζουν, καθώς και οι πολιτικές και θεσμικές στρατηγικές που αποσκοπούν στην πρόληψη και την καταπολέμησή της. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις ψυχολογικές και κοινωνικές συνέπειες για τις επιζώσες, καθώς και στις διαθέσιμες μορφές υποστήριξης και αποκατάστασης. Παράλληλα, εξετάζονται κρίσιμα ηθικά ζητήματα που σχετίζονται με την έμφυλη βία, όπως η ευθύνη της κοινωνίας και των θεσμών στην προστασία των επιζωσών, τα όρια της συναίνεσης, η αναπαραγωγή έμφυλων στερεοτύπων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, καθώς και οι προκλήσεις που προκύπτουν κατά τη διερεύνηση, την καταγραφή και την αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών.

Το πρώτο μέρος του βιβλίου εστιάζει στη χαρτογράφηση και ανάλυση των διαφορετικών εμπειριών έμφυλης βίας, επιδιώκοντας τη διαμόρφωση ολοκληρωμένων στρατηγικών πρόληψης και παρέμβασης, με βάση τη διατομεακή ανάλυση και την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο δεύτερο μέρος, το βιβλίο εμβαθύνει στις ηθικές και δεοντολογικές προεκτάσεις του ζητήματος, αναδεικνύοντας τους σύνθετους προβληματισμούς που ανακύπτουν, τόσο για τους επαγγελματίες, όσο και για τους θεσμούς (Gari et al., 2014).

Το πρώτο κεφάλαιο εξετάζει την έννοια της έμφυλης βίας, τις μορφές της, την έκταση του φαινομένου, τις επιπτώσεις, το νομικό πλαίσιο και τις παρεμβάσεις αντιμετώπισής της. Παρουσιάζεται ο ορισμός και οι διαφορετικές διαστάσεις της έμφυλης βίας, καθώς και οι βασικές μορφές της, όπως η σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική και οικονομική βία. Αναλύεται η έκταση του προβλήματος με βάση διεθνή στατιστικά στοιχεία, ενώ εξετάζονται οι επιπτώσεις, τόσο στα άτομα όσο και στο κοινωνικό σύνολο. Στη συνέχεια, περιγράφεται το νομικό πλαίσιο προστασίας των θυμάτων και οι διεθνείς προσπάθειες για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας. Τέλος, παρουσιάζονται οι βασικές στρατηγικές αντιμετώπισης,

όπως πολιτικές πρόληψης, μέτρα υποστήριξης των θυμάτων και δράσεις ευαισθητοποίησης, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για μια ολοκληρωμένη και πολυδιάστατη προσέγγιση του ζήτηματος.

Το δεύτερο κεφάλαιο εξετάζει την έμφυλη βία σε διακριτά αλλά αλληλένδετα πλαίσια. Αρχικά, αναλύεται η συντροφική βία, η οποία αποτελεί μια από τις πιο διαδεδομένες μορφές βίας κατά των γυναικών και σχετίζεται με δυναμικές εξουσίας και κοινωνικές ανισότητες. Έπειτα, διερευνάται η έμφυλη βία που βιώνουν οι γυναίκες πρόσφυγες, αναδεικνύοντας τις ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν λόγω του εκτοπισμού και της επισφαλούς διαβίωσης. Στη συνέχεια, εξετάζεται η έμφυλη βία κατά των γυναικών με αναπηρία, μια μορφή βίας που συχνά παραμένει αόρατη στις δημόσιες πολιτικές και τα συστήματα προστασίας, και συνδέεται με πολλαπλές διακρίσεις και αυξημένη ευάλωτοτητα.

Το τρίτο κεφάλαιο εστιάζει σε μια διαθεματική ανάλυση σε ποικίλα κοινωνικά πλαίσια. Ειδικότερα, το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται στην έμφυλη βία στον χώρο εργασίας, όπου οι γυναίκες συχνά υφίστανται σεξουαλική παρενόχληση και άνισες ευκαιρίες απασχόλησης. Επιπλέον, εξετάζονται οι διαφορετικές πτυχές της βίας στον ψηφιακό χώρο. Τέλος, γίνεται αναφορά στην έξαρση της έμφυλης βίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, φωτίζοντας τις επιπτώσεις των κοινωνικών περιορισμών στις γυναίκες που υφίστανται κάθε μορφής βία.

Το τέταρτο κεφάλαιο εξετάζει την έμφυλη βία ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τη σύνδεσή της με ηθικές αρχές που προάγουν την ισότητα και την προστασία των θυμάτων. Συγκεκριμένα, αναλύονται οι ηθικές αρχές που διέπουν την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας και τα ανθρώπινα δικαιώματα των θυμάτων, με έμφαση σε θεμελιώδεις έννοιες, όπως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ισότητα, το δικαίωμα στην ασφάλεια και η πρόσβαση στη δίκαιη δικαιοσύνη. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη σημασία της εμπιστευτικότητας, της αυτονομίας και της ανθρωποκεντρικής προσέγγισης στην υποστήριξη των θυμάτων. Παράλληλα, το κεφάλαιο εστιάζει στις κύριες ηθικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες κατά την παροχή υποστήριξης στα θύματα έμφυλης βίας. Εξετάζονται οι βασικές αρχές που κατευθύνουν τη διαχείριση κρίσεων και τη διατομεακή συνεργασία, προτείνοντας στρατηγικές για την αποτελεσματική ενδυνάμωση των θυμάτων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον ρόλο της διατομεακής συνεργασίας για την παροχή ολοκληρωμένης υποστήριξης, καθώς και στη σημασία των κατάλληλων εργαλείων και μεθόδων ενδυνάμωσης. Ακόμη, αναλύεται η συμβολή των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυ-

λης βίας. Οι παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην πρόληψη και την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας απαιτούν την τήρηση αυστηρών ηθικών και δεοντολογικών αρχών, διασφαλίζοντας την προστασία και την ενδυνάμωση των θυμάτων.

Το πέμπτο κεφάλαιο εστιάζει στις ηθικές και δεοντολογικές προκλήσεις που προκύπτουν κατά τη διεξαγωγή σχετικής έρευνας, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικοπολιτισμικές ιδιαιτερότητες, τις ανισότητες εξουσίας και τις επιπτώσεις της ερευνητικής διαδικασίας στις συμμετέχουσες/τους συμμετέχοντες. Αναδεικνύεται η σημασία της ηθικής έγκρισης, της προστασίας της εμπιστευτικότητας, της ασφάλειας των συμμετεχουσών/συμμετεχόντων και της δίκαιης συλλογής δεδομένων και διάχυσης των ερευνητικών ευρημάτων. Επίσης, διερευνώνται οι μεθοδολογικές και ηθικές προκλήσεις που σχετίζονται με τη μελέτη της έμφυλης βίας σε διαφορετικά κοινωνικά και οικονομικά περιβάλλοντα, καθώς και σε ειδικές ομάδες, όπως οι γυναίκες με αναπηρία.

Συνολικά, το βιβλίο αυτό φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο για επαγγελματίες, ερευνητές/ερευνήτριες και οποιονδήποτε/οποιαδήποτε ενδιαφέρεται να εμβαθύνει στο κρίσιμο ζήτημα της έμφυλης βίας, συμβάλλοντας στη γνώση και την οικοδόμηση μιας πιο ισότιμης, δίκαιης και συμπεριληπτικής κοινωνίας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΕΠΙΘΥΜΟΥΜΕ να εκφράσουμε θερμές ευχαριστίες σε όλους/όλες όσους/όσες στάθηκαν δίπλα μας καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της ενδιαφέρονσας διαδρομής· στους/στις συναδέλφους και ερευνητές/ερευνήτριες που υπήρξαν πάντα πολύτιμοι συνομιλητές για εμάς. Σε όσους, ακόμη, πίστεψαν στη σημασία και την αναγκαιότητα αυτού του έργου παρέχοντας ουσιαστική και ηθική στήριξη και στους/στις οποίους/οποίες οφείλουμε ειλικρινή ευγνωμοσύνη.

Πολλά «ευχαριστώ» και προς την Αφροδίτη Χαραλά για τη φροντίδα των τυπογραφικών δοκιμιών, τον Γιάννη Μαμάη για το άρτιο —όπως πάντα— αισθητικό αποτέλεσμα, καθώς και τον Κώστα Δαρδανό για την αποδοχή και αυτής της εκδοτικής πρότασής μας. Η συμβολή τους υπήρξε καθοριστική ώστε να λάβει τη μορφή αυτή η δική μας δουλειά.

Ευχόμαστε, από καρδιάς, το ανά χείρας πόνημα να συμβάλλει με κάποιο τρόπο στη διαμόρφωση ενός περισσότερο δίκαιου και ευαισθητοποιημένου επιστημονικού και κοινωνικού λόγου και, έστω κατ' ελάχιστον, στην ενδυνάμωση ενός δημόσιου διαλόγου πιο έντιμου, πιο σεναρού και βαθιά ηθικού.

ΜΕΡΟΣ Α΄
ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ

ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

Η ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ (Gender-Based Violence, GBV) είναι ένα σύνθετο ζήτημα, το οποίο έχει απασχολήσει σε βάθος τη διεθνή επιστημονική κοινότητα και τους διεθνείς οργανισμούς, στο πλαίσιο των προσπαθειών για την προώθηση της ισότητας των φύλων και την ενδυνάμωση των γυναικών. Η αναγνώριση και η συστηματική τεκμηρίωση των πολλαπλών μορφών της οδήγησαν στη θέσπιση σημαντικών διεθνών συμβάσεων και νομικών πλαισίων. Ωστόσο, η βία κατά των γυναικών εξακολουθεί να αποτελεί παγκόσμια πρόκληση, που περιορίζει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες τους, παρά την πρόοδο στην υιοθέτηση πολιτικών ισότητας των φύλων σε διεθνές επίπεδο.

1.1 Ορισμός και διαστάσεις έμφυλης βίας

Η έμφυλη βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών περιλαμβάνει κάθε πράξη βίας που προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη, συμπεριλαμβανομένων των απειλών, του εξαναγκασμού και της αυθαίρετης στέρησης της ελευθερίας (United Nations [UN], 1993). Πρόκειται για ένα σύνθετο και παγκόσμιο ζήτημα που επηρεάζει άτομα κάθε ηλικίας, φύλου, φυλής και κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου (Sciarrino & Davis, 2023). Μπορεί να εκδηλωθεί τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο χώρο, περιλαμβάνοντας μορφές καταναγκασμού, απειλών και αυθαίρετης

στέρξης της ελευθερίας. Πέρα από την άμεση σωματική και ψυχική βλάβη που επιφέρει στα άτομα, η βία κατά των γυναικών συνιστά κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την κοινωνική πρόοδο και την ουσιαστική προώθηση της ισότητας των φύλων.

Το ζήτημα της έμφυλης βίας αποτέλεσε αντικείμενο διεθνούς προβληματισμού και λήψης σχετικών αποφάσεων για την οριοθέτησή του από παγκόσμιους οργανισμούς. Συγκεκριμένα, το 1979, η Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) υιοθέτησε τη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women [CEDAW], 1979), η οποία τέθηκε σε ισχύ το 1981. Έναν χρόνο νωρίτερα, το 1980, το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας αναδείχθηκε στη Δεύτερη Παγκόσμια Διάσκεψη για τις Γυναίκες, στην Κοπεγχάγη. Σημαντικός σταθμός υπήρξε το 1993, με την υιοθέτηση της Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών (Declaration on the Elimination of Violence Against Women, DEVAW), η οποία όρισε τη βία κατά των γυναικών ως: «κάθε πράξη βίας που βασίζεται στο φύλο και οδηγεί ή είναι πιθανό να οδηγήσει σε σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη, συμπεριλαμβανομένων των απειλών τέτοιων πράξεων, του εξαναγκασμού ή της αυθαίρετης στέρξης της ελευθερίας, είτε στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή» (United Nations, 1993). Αντίστοιχα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) ορίζει την έμφυλη βία ως «οποιαδήποτε επιβλαβή πράξη που διαπράττεται ενάντια στη βούληση ενός ατόμου και βασίζεται στις κοινωνικά αποδιδόμενες (δηλαδή έμφυλες) διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών» (World Health Organization [WHO], 2016).

Πρόσφατες αναφορές από τον ΟΗΕ και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας επισημαίνουν την ανάγκη διαρκούς αξιολόγησης και ενίσχυσης των νομικών και κοινωνικών μηχανισμών προστασίας κατά της έμφυλης βίας, με στόχο την αποτελεσματικότερη πρόληψη και υποστήριξη των θυμάτων (WHO, 2021a). Οι πράξεις έμφυλης βίας παραβιάζουν ορισμένα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, τα οποία προστατεύονται από διεθνή νομικά κείμενα και συμβάσεις (United Nations Women [UN Women], 2020a). Πολλές πράξεις έμφυλης βίας παραβιάζουν επίσης την εθνική νομοθεσία, αν και τόσο οι νομικοί όροι όσο και η πρακτική εφαρμογή των νόμων και πολιτικών διαφέρουν σημαντικά μεταξύ χωρών (WHO, 2017). Η έμφυλη βία περιλαμβάνει

πράξεις που «προκαλούν σωματική, ψυχική ή σεξουαλική βλάβη ή οδύνη, απειλές τέτοιων πράξεων, εξαναγκασμό ή άλλες μορφές στέρησης της ελευθερίας» (UN Women, 2021a).

Ο όρος έμφυλη βία χρησιμοποιείται συχνότερα για να περιγράψει τη βία που διαπράττεται εναντίον γυναικών και κοριτσιών. Ωστόσο, ο όρος χρησιμοποιείται επίσης από ορισμένους ερευνητές για να περιγράψει τις «έμφυλες διαστάσεις συγκεκριμένων μορφών βίας εναντίον ανδρών και αγοριών, ιδιαίτερα της σεξουαλικής βίας, όταν αυτή διαπράττεται με σκοπό την ενίσχυση των κοινωνικά κατασκευασμένων αντιλήψεων περί ανδρισμού και έμφυλης εξουσίας» (Gender-Based Violence Area of Responsibility [GBV AoR], 2014).

Η έμφυλη βία εκδηλώνεται σε πολλές μορφές, όπως η σωματική, λεκτική και συναισθηματική κακοποίηση, οι απειλές βίας, ο εξαναγκασμός, η στέρηση του δικαιώματος στην οικονομική αυτονομία, η σεξουαλική παρενόχληση, η εμπορία ανθρώπων (human trafficking), η παρακολούθηση (stalking), τα εγκλήματα τιμής και η γυναικοκτονία. Αν και η έμφυλη βία μπορεί να ασκηθεί από και εναντίον οποιουδήποτε ατόμου, πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες, ενισχύοντας τις ήδη υπάρχουσες ανισότητες (Peterman et al., 2021). Παρά το γεγονός ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο λόγω των έμφυλων ανισοτήτων και των κοινωνικών αντιλήψεων που ενισχύουν και διαιωνίζουν καταπιεστικές δυναμικές (UN Women, 2021b), είναι απαραίτητο να αναγνωριστεί ότι και οι άνδρες είναι εν δυνάμει θύματα, όπως περιγράφεται στη σχετική έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Chynoweth, 2017).

Ωστόσο, τα περιστατικά έμφυλης βίας σε βάρος ανδρών συχνά δεν αναφέρονται λόγω διαφόρων εμποδίων, όπως η ντροπή, το κοινωνικό στίγμα και η επικρατούσα πεποίθηση ότι οι άνδρες πρέπει να είναι «δυνατοί» και «αυτάρχεις» (Birikorang & Edu-Afful, 2017· Carpenter, 2017). Ακόμη, οι εμπειρίες των γυναικών και των κοριτσιών διαμορφώνονται μέσα από πολλαπλές και αλληλοεπηρεαζόμενες διαστάσεις, όπως η φυλή, η εθνική καταγωγή, η κοινωνική τάξη, η ηλικία, η θρησκεία, το προσφυγικό καθεστώς, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η αναπηρία. Αξίζει να σημειωθεί ότι καταστάσεις κρίσης, όπως η πανδημία COVID-19 και οι ένοπλες συγκρούσεις, εντείνουν συγκεκριμένες μορφές έμφυλης βίας, αυξάνοντας τόσο τη συχνότητα όσο και τη σοβαρότητά της (Organisation for Economic Cooperation and Development [OECD], 2020).

Αιτίες εμφάνισης της έμφυλης βίας

Η έμφυλη βία μπορεί να συμβεί τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο χώρο, όπως το σπίτι, η εργασία ή τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Αποτελεί σοβαρή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ποινικό αδίκημα, με βαθύτερες αιτίες που σχετίζονται με την ανισότητα των φύλων, την κατάχρηση εξουσίας και τις επιβλαβείς κοινωνικές τυποποιήσεις. Η έμφυλη βία αποτελεί την πιο ακραία εκδήλωση της ανισότητας των φύλων, η οποία έχει τις ρίζες της στην άνιση κατανομή της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών (Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, 2019· Pandey, 2023). Οι γυναίκες και τα κορίτσια που αποκλίνουν από τις αυστηρές έμφυλες τυποποιήσεις συχνά γίνονται θύματα βίας, καθώς η βία χρησιμοποιείται ως μέσο κοινωνικού ελέγχου ή τιμωρίας (UN Women, 2021a). Η ενδοοικογενειακή και συντροφική βία αποτελεί την πιο διαδεδομένη μορφή έμφυλης βίας παγκοσμίως (Theodoritsi et al., 2018).

Η έμφυλη βία βασίζεται στις έμφυλες σχέσεις εξουσίας και διαπερνά κάθε πτυχή της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής. Πρόκειται για θεσμοποιημένες και κανονικοποιημένες μορφές συστημικής βίας, βαθιά ριζωμένες στο δίκτυο έμφυλων ιεραρχιών, στερεοτύπων και σχέσεων εξουσίας, με αποτέλεσμα να παραμένουν συχνά αθέατες, ανομολόγητες και ατιμώρητες (Kirkwood & Pennington, 2022). Η έμφυλη βία συνδέεται στενά με τις έμφυλες κοινωνικές δομές, τις αξίες και τις πεποιθήσεις που καθορίζουν σχέσεις εξουσίας μεταξύ των φύλων, αλλά και ενδοφυλετικές σχέσεις, οι οποίες, σε κάποιες περιπτώσεις, ενδέχεται να δημιουργούν ένα περιβάλλον όπου αυτή η βία γίνεται ανεκτή ή ακόμη και αποδεκτή (Butler, 2020). Σε ένα πλαίσιο εμπεδωμένων διακρίσεων, που διατηρείται και αναπαράγεται από κυρίαρχες δομές και αντιλήψεις, η καταγγελία περιστατικών σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης συχνά αποδεικνύεται δύσκολη ή αποτρεπτική για το θύμα. Οι προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και ο φόβος στιγματισμού ή ενοχοποίησης των γυναικών συχνά τις αποτρέπουν από την αποκάλυψη των βίαιων επιθέσεων, ακόμη και σε κοντινά τους πρόσωπα (Kirkwood, 2021).

Η άγνοια σχετικά με τις νομικές προστασίες και τις θεσμικές διαδικασίες, καθώς και ο φόβος πιθανών αντιποίνων, αποτελούν επιπλέον ανασταλτικούς παράγοντες που καθιστούν τη διαδικασία καταγ-

γελίας ιδιαίτερα επώδυνη (O'Neill et al., 2020). Τέλος, η υποκαταγωγή και η ανεπαρκής καταγραφή περιστατικών έμφυλης βίας και σεξουαλικής παρενόχλησης διαιωνίζουν τις σχέσεις εξουσίας που τις παράγουν, με αποτέλεσμα την αναπαραγωγή της βίας χωρίς λογοδοσία, την περιθωριοποίηση των θυμάτων και τον εγκλωβισμό τους στη βίαιη σχέση (Heise, 2020).

Η έμφυλη βία συνδέεται στενά με πατριαρχικές δομές εξουσίας που υπήρχαν και συνεχίζουν να υπάρχουν σε πολλές κοινωνίες (Drosos & Antoniou, 2019). Οι πατριαρχικές αντιλήψεις, που βασίζονται στην κυριαρχία των ανδρών και τη δευτερεύουσα θέση των γυναικών, έχουν δημιουργήσει κοινωνικούς κανόνες που νομιμοποιούν και διαιωνίζουν την έμφυλη βία ως φυσιολογική και αποδεκτή συμπεριφορά. Πέρα από την κοινωνική διάσταση, η επιστημονική έρευνα αναγνωρίζει επίσης τις πολύπλευρες αιτίες της έμφυλης βίας, οι οποίες συνδέονται με πολιτισμικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες. Η αναγνώριση ότι η βία κατά των γυναικών σχετίζεται με κοινωνικές, πολιτιστικές και οικονομικές ανισότητες, καθιστά την καταπολέμησή της ζωτικής σημασίας (García-Moreno et al., 2015). Η κατώτερη κοινωνική θέση των γυναικών θεωρείται βασική αιτία της έμφυλης βίας, ενώ οι έμφυλες διακρίσεις συμβάλλουν τόσο στην ατιμωρησία των δράστών, όσο και στην έλλειψη υποστήριξης για τα θύματα (OECD, 2020). Ακόμη, οι κοινωνικές και πολιτισμικές δομές συχνά επιτρέπουν την ανοχή και τη δικαιολόγηση της βίας κατά των γυναικών, ενισχύοντας τις έμφυλες ανισότητες (Peterson et al., 2019).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η κοινωνική ανισότητα μεταξύ των φύλων ενδέχεται να ενισχύει τις συνθήκες βίας, με τις γυναίκες και τα κορίτσια να πλήττονται περισσότερο. Ωστόσο, και άλλες ομάδες πληθυσμού, όπως τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, συχνά υφίστανται έμφυλη βία λόγω της αμφισβήτησης των κοινωνικών κανόνων του φύλου (Devries et al., 2020). Στις περιπτώσεις αυτές χρησιμοποιείται ως τιμωρητική πρακτική για να καταδικάσει την αμφισβήτηση των παραδοσιακών κοινωνικών ρόλων και αναπαραστάσεων του φύλου (Herrero-Arias et al., 2021).

Παράγοντες κινδύνου για την εκδήλωση της έμφυλης βίας

Η βία κατά των γυναικών μπορεί να προέλθει από οποιοδήποτε άτομο, νυν ή πρώην συντρόφους, μέλη της οικογένειας, συναδέλφους, φίλους ή αγνώστους (WHO, 2021a) και επηρεάζεται από παράγοντες που λειτουργούν σε ατομικό, οικογενειακό, κοινοτικό και κοινωνικό επίπεδο. Αυτοί οι παράγοντες αλληλεπιδρούν και μπορούν να αυξήσουν ή να μειώσουν τον κίνδυνο εμφάνισης ή εμπειρίας βίας. Οι κύριοι παράγοντες κινδύνου για την έμφυλη βία περιλαμβάνουν το χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης, το οποίο περιορίζει τις δυνατότητες ενδυνάμωσης των γυναικών, καθώς και το ιστορικό παιδικής κακοποίησης ή τη μαρτυρία οικογενειακής βίας, που επηρεάζουν την ικανότητά τους να αποφεύγουν βίαιες σχέσεις.

Επίσης, διαταραχές προσωπικότητας, όπως η αντικοινωνική διαταραχή, συμβάλλουν συχνά στην προώθηση βίαιων συμπεριφορών, ενώ η χρήση αλκοόλ και άλλων ουσιών μειώνει τον αυτοέλεγχο και αυξάνει την επιθετικότητα. Κοινωνικοί κανόνες που ευνοούν τους άνδρες και δικαιολογούν τη βία, σε συνδυασμό με τη χαμηλή οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών και τα περιορισμένα δικαιώματα φύλου, τις καθιστούν ευάλωτες και εξαρτημένες, ενισχύοντας την πιθανότητα κακοποίησης (Antoniou & Drosos, 2018).

Επιπρόσθετα, η βία από σύντροφο σχετίζεται με παράγοντες όπως το ιστορικό βίας στο παρελθόν, οι σχέσεις αποξένωσης ή δυσαρέσκειας και η ανδρική συμπεριφορά ελέγχου (Antoniou & Aggelou, 2019). Ειδικά για τη σεξουαλική βία, στους παράγοντες κινδύνου περιλαμβάνονται πεποιθήσεις για την τιμή της οικογένειας και το υποτιθέμενο ανδρικό σεξουαλικό δικαίωμα, καθώς και η ύπαρξη αδύναμων νομικών περιορισμών. Οι ανισότητες φύλου και οι κοινωνικοί κανόνες που αποδέχονται τη βία κατά των γυναικών αποτελούν επομένως τις βασικές αιτίες (WHO, 2022a).

Η βία με βάση το φύλο δεν είναι μεμονωμένο φαινόμενο αλλά ένα συνεχές μοτίβο κακοποίησης, διαμορφωμένο από έμφυλες κοινωνικές πεποιθήσεις, αξίες, κοινωνικούς κανόνες, επιβλαβή στερεότυπα φύλου και σχέσεις εξουσίας (Αντωνίου, 2016ε). Πρόκειται για μια σοβαρή μορφή διάκρισης που περιορίζει την ικανότητα των ατόμων να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους και τις ελευθερίες τους ισότιμα, και να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία. Η αποτύπωση της έμφυλης βίας και της γυναικοκτονίας στον δημόσιο λόγο επηρεάζει

την αντίληψη και την κατανόηση του φαινομένου, με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να χρησιμοποιούν όρους όπως «έγκλημα πάθους» ή «ζήλια», οι οποίοι ενδέχεται να νομιμοποιούν τις πράξεις βίας και να ενοχοποιούν περαιτέρω τα θύματα (Peterson et al., 2019).

Συνοψίζοντας, η βία κατά των γυναικών αποτελεί ένα πολυπαραγοντικό κοινωνικό και πολιτισμικό πρόβλημα που έχει αναγνωριστεί διεθνώς και συνιστά εκδήλωση της πατριαρχικής εξουσίας και κυριαρχίας. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου απαιτεί μια ολιστική και διεπιστημονική προσέγγιση, η οποία να συνδυάζει προληπτικά, υποστηρικτικά και κατασταλτικά μέτρα, διασφαλίζοντας την προστασία των θυμάτων και την απόδοση δικαιοσύνης, καθώς και την τιμωρία των δράστών.

Ζητήματα εννοιολόγησης: Θύμα ή επιζώσα

Οι έννοιες «θύμα» και «επιζώσα» ή «επιζών» δεν αποτελούν απόλυτα καθορισμένους όρους, αλλά κοινωνικές κατασκευές που αντανακλούν τις διαφορετικές αντιλήψεις σχετικά με την κακοποίηση και τη βία. Ο όρος «θύμα» συνδέεται συνήθως με τις ψυχολογικές συνέπειες της βίας, όπως η «μαθημένη αβοηθησία», δηλαδή η αίσθηση ότι το άτομο δεν μπορεί να αλλάξει την κατάσταση ή να ελέγξει τη ζωή του (Δρούγα κ.ά., 2001). Σε αυτή την περίπτωση, το άτομο μπορεί να υιοθετήσει μια παθητική στάση, προσπαθώντας απλώς να επιβιώσει μέσα σε ένα περιβάλλον που νιώθει ότι δεν έχει τον έλεγχο.

Αντίθετα, η έννοια της «επιζώσας» ή του «επιζώντα» εστιάζει στη δύναμη και τις στρατηγικές επιβίωσης που αναπτύσσει το άτομο, ακόμη και στις πιο δύσκολες συνθήκες. Η επιζώσα δεν σημαίνει απλώς ότι έχει ξεφύγει από τη βία, αλλά ότι αναγνωρίζει τη βία και λαμβάνει ενεργά μέτρα για να προστατευτεί. Αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι αποχωρεί αμέσως από την κακοποιητική σχέση, αλλά ότι αρχίζει να διεκδικεί τον έλεγχο της ζωής της (UN Women, 2022a). Συνεπώς, η διάκριση μεταξύ «θύματος» και «επιζώσας» δεν αφορά μόνο την ψυχολογική κατάσταση του ατόμου, αλλά και τους κοινωνικούς παράγοντες που το επηρεάζουν, όπως είναι οι οικονομικοί, πολιτισμικοί και κοινωνικοί παράγοντες που διατηρούν ένα άτομο σε κακοποιητική σχέση. Οι κοινωνικές συνθήκες, οι προσωπικές δυνατότητες και η ψυχική δύναμη του ατόμου επηρεάζουν τη στρατηγική επιβίωσης και την ικανότητά του να αναγνωρίσει και να αντιμετωπίσει τη βία.

Στο πλαίσιο των σύγχρονων μελετών, ο όρος «επιζώσα» χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο για να περιγράψει το άτομο που αναγνωρίζει και ανταποκρίνεται ενεργά στη βία. Σύμφωνα με τον διεθνή οργανισμό UN Women (2022a), η ανθεκτικότητα των επιζώσων και η ικανότητά τους να ξεπεράσουν τις κακοποιητικές εμπειρίες υπογραμμίζουν την ανάγκη για υποστήριξη και ενδυνάμωση. Οι ρόλοι του θύματος και της επιζώσας δεν είναι απόλυτα διαχωρισμένοι. Ένα άτομο μπορεί να εναλλάσσεται μεταξύ των δύο ρόλων ανάλογα με τις συνθήκες, καθώς η διαδικασία εξόδου από τη βία είναι μοναδική για κάθε άτομο. Οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, η στήριξη από το περιβάλλον και η ψυχική ανθεκτικότητα επηρεάζουν τη δυνατότητα κάποιου να αναγνωρίσει τη βία και να βρει τρόπους να την αντιμετωπίσει (WHO, 2021b).

Στη σύγχρονη βιβλιογραφία, ο όρος «επιζώσα» χρησιμοποιείται συχνότερα, καθώς δίνει έμφαση στην ανθεκτικότητα και την ικανότητα του ατόμου να ξεπεράσει την κακοποίηση (Baker et al., 2020· Dutton & Goodman, 2022). Ωστόσο, η χρήση του όρου δεν σημαίνει ότι παραβλέπονται οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα στη διαδικασία ανάρρωσης. Με άλλα λόγια, οι όροι «θύμα» και «επιζώσα» δεν αντιπαρατίθενται αλλά μπορούν να συνυπάρχουν. Η χρήση του όρου «επιζώσα» στις συζητήσεις και τις παρεμβάσεις ενισχύει την εικόνα της ενεργούς προσπάθειας για ανάρρωση, χωρίς να αγνοεί τις κοινωνικές και προσωπικές προκλήσεις που συνοδεύουν την έξοδο από τη βία. Στο παρόν βιβλίο, οι όροι χρησιμοποιούνται αλληλοσυμπληρωματικά, προκειμένου να αποτυπώσουν τη διπλή διάσταση της εμπειρίας της κακοποίησης και της ανάκαμψης.

1.2 Μορφές έμφυλης βίας και παρενόχλησης

Η έμφυλη βία έχει πολλές και διαφορετικές μορφές, οι οποίες περιλαμβάνουν τη σωματική, σεξουαλική, ψυχική, συναισθηματική και οικονομική βία, ενώ ταυτόχρονα η επίδρασή της εκτείνεται σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Εκδηλώνεται με διάφορες μορφές, όπως η βία μεταξύ συντρόφων, η ενδοοικογενειακή βία, η σεξουαλική κακοποίηση, η εκμετάλλευση και η παρενόχληση, η παρακολούθηση, η βία που διευκολύνεται από την τεχνολογία, η βία «για την τιμή», ο ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων, οι υποχρεωτικοί γάμοι

(συμπεριλαμβανομένων των γάμων με ανηλίκους), οι υποχρεωτικές εκτρώσεις και οι υποχρεωτικές στειρώσεις.

Η πολυδιάστατη φύση της έμφυλης βίας έχει οδηγήσει σε ποικίλες κατηγοριοποιήσεις από διεθνείς οργανισμούς, ανάλογα με το πεδίο ενδιαφέροντος, τις αρμοδιότητες και τους στόχους κάθε φορέα, σε μια προσπάθεια να αποτυπωθούν και να αναδειχθούν οι πολύπλευρες διαστάσεις του φαινομένου. Η σύνθετη και διάχυτη φύση του φαινομένου καθιστά δύσκολη τη διαμόρφωση μιας πλήρους και οριστικής τυπολογίας, ωστόσο, παρά τις ενδεχόμενες αλληλοκαλύψεις, είναι απαραίτητο να αναδειχθούν οι βασικές μορφές της για την καλύτερη κατανόηση της φύσης του φαινομένου, τη διαμόρφωση αποτελεσματικών πολιτικών πρόληψης και την ενίσχυση της προστασίας των θυμάτων. Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης (Council of Europe, 2023a), οι μορφές έμφυλης βίας κατηγοριοποιούνται σε πέντε βασικές κατηγορίες:

1. *Σωματική βία*: Περιλαμβάνει πράξεις που προκαλούν σωματική βλάβη στο θύμα, όπως χτυπήματα, ξυλοδαρμοί και άλλες μορφές σωματικής κακοποίησης (Council of Europe, 2023a).
2. *Λεκτική βία και ρητορική μίσους*: Αναφέρεται στην ψυχολογική κακοποίηση, μέσω προσβολών, απειλών ή ρητορικής μίσους, συχνά σε δημόσιους ή ψηφιακούς χώρους (European Institute for Gender Equality [EIGE], 2021a).
3. *Ψυχολογική (συναισθηματική) βία*: Περιλαμβάνει την πρόκληση ψυχολογικών βλαβών μέσω συναισθηματικής εκμετάλλευσης και απειλών (Devries et al., 2020).
4. *Σεξουαλική βία*: Αναφέρεται σε κάθε μορφή σεξουαλικής κακοποίησης, όπως βιασμός, σεξουαλική παρενόχληση και σεξουαλική εκμετάλλευση (WHO, 2021b). Η σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να εκδηλωθεί μέσω λεκτικών, σωματικών και μη λεκτικών συμπεριφορών, όπως παραβιαστικά βλέμματα, προσβλητικά σχόλια, αδιάκριτες προσκλήσεις ή επαφή (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2018).
5. *Κοινωνικοοικονομική βία*: Περιλαμβάνει την έλλειψη οικονομικής ή κοινωνικής στήριξης, την καταναγκαστική εργασία και την απομόνωση από κοινωνικές και οικονομικές ευκαιρίες (Council of Europe, 2023a). Η οικονομική βία, όταν εκδηλώνεται μέσα στην οικογένεια, περιλαμβάνει διάφορες μορφές χειρισμού που απο-

σκοπούν στη στέρηση οικονομικών πόρων και την υποδούλωση του θύματος. Αυτές οι μορφές μπορεί να αφορούν τη στέρηση οικονομικών πόρων στους οποίους το θύμα έχει δικαίωμα, την απόκρυψη ή υπεξαίρεση εισοδημάτων και περιουσίας, την εκμετάλλευση των οικονομικών πόρων του θύματος για προσωπικούς σκοπούς του δράστη, και τη στέρηση βασικών αγαθών όπως τροφή, ρούχα, φάρμακα και στέγη, παρά την ύπαρξη οικονομικών δυνατοτήτων. Επιπλέον, ο δράστης ενδέχεται να εμποδίσει το θύμα από την πρόσβαση στην εργασία ή από την ελεύθερη επιλογή επαγγελματικής πορείας, ενώ ασκεί πίεση για τη σύναψη δανείων στο όνομα του θύματος. Οι συνέπειες της οικονομικής βίας συχνά περιλαμβάνουν την οικονομική υποτέλεια ή την καταστροφή του θύματος. Στον εργασιακό χώρο, η οικονομική βία μπορεί να συνδέεται με σεξουαλική παρενόχληση και απειλές απόλυσης. Οι επιπτώσεις είναι συχνά βαθιά ψυχολογικές και κοινωνικές, επηρεάζοντας σε πολλαπλά επίπεδα τη ζωή του θύματος.

Επιπρόσθετα, τα τελευταία χρόνια, η ψηφιακή ή διαδικτυακή βία (κυβερνοβία) αναγνωρίζεται ως μια νέα μορφή έμφυλης βίας, περιλαμβάνοντας εκφοβιστική συμπεριφορά, παρακολούθηση και σεξουαλική εκμετάλλευση στο διαδίκτυο (European Commission, 2020a). Η ψηφιακή βία αφορά τη χρήση τεχνολογικών συστημάτων για τη διάπραξη ή διευκόλυνση πράξεων βίας, οι οποίες προκαλούν σωματική, σεξουαλική, ψυχική ή οικονομική βλάβη (Daliana & Antoniou, 2018· WHO, 2021c). Πολλές μορφές βίας, όπως η ενδοοικογενειακή βία και η σεξουαλική παρενόχληση, ενσωματώνουν πολλαπλές διαστάσεις κακοποίησης, συνδυάζοντας τη σωματική ψυχολογική και σεξουαλική βία και συχνά συμβαδίζουν με καταχρηστικές σχέσεις εξουσίας και ελέγχου. Μια από τις πιο διαδεδομένες μορφές έμφυλης βίας είναι η βία από οικείους συντρόφους, που περιλαμβάνει σωματική βία, συναισθηματική κακοποίηση, σεξουαλική βία και ελεγκτική συμπεριφορά, που μπορεί να προκαλέσει σημαντικές σωματικές, ψυχικές, σεξουαλικές και οικονομικές βλάβες.

Οι μορφές παρενόχλησης, λόγω φύλου, περιλαμβάνουν, ακόμη, τον εργασιακό εκφοβισμό (bullying) και την ηθική παρενόχληση (mobbing), τη συναισθηματική και ψυχολογική κακοποίηση, την παρενοχλητική παρακολούθηση (stalking) και τη διαδικτυακή παρενόχληση (cyber harassment) με αποστολή, π.χ., ανεπιθύμητων ή προσβλητικών

ηλεκτρονικών ή τηλεφωνικών μηνυμάτων, και με ανάρμοστη ή επιθετική προσέγγιση σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης ή σε διαδικτυακούς χώρους συνομιλίας (Αντωνίου, 2016β). Ο εκφοβισμός στον εργασιακό χώρο μπορεί να αφορά είτε την υποτίμηση της εργασίας ενός ατόμου είτε προσωπικές επιθέσεις, όπως διασπορά φημών, σαρκαστικά σχόλια ή κοινωνική απομόνωση (Πετρόγλου, 2021). Η ηθική παρενόχληση, χαρακτηρίζεται από μεθοδική και μακροχρόνια ψυχολογική πίεση, η οποία δημιουργεί ένα εχθρικό εργασιακό περιβάλλον, πλήττει την ψυχική ανθεκτικότητα του εργαζόμενου και συχνά οδηγεί σε επαγγελματική εξουθένωση (burnout).

Άλλες μορφές έμφυλης βίας περιλαμβάνουν την εμπορία γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση, την καταναγκαστική πορνεία και τη σεξουαλική βία κατά τη διάρκεια ενόπλων συρράξεων (EIGE, 2021a). Όλες οι παραπάνω μορφές βίας μπορούν να εκδηλωθούν τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια σφαίρα, με δράστη οποιοδήποτε άτομο του στενού οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος, του επαγγελματικού χώρου ή αγνώστους, καθώς και άτομα που ενεργούν για λογαριασμό πολιτιστικών, θρησκευτικών ή κρατικών θεσμών (WHO, 2021b).

Η Σύμβαση του Συμβούλιου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας, γνωστή ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, αποτελεί ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για την αναγνώριση, πρόληψη και τιμωρία των διαφόρων μορφών έμφυλης βίας (Council of Europe, 2019). Η Σύμβαση αναγνωρίζει και ορίζει πολλά πλέθ μορφές βίας και προβλέπει την παροχή νομικής προστασίας και υποστήριξης στα θύματα (EIGE, 2023). Σύμφωνα με αυτήν, οι μορφές βίας είναι οι εξής:

- *Ψυχολογική βία*, η οποία περιλαμβάνει σοβαρή βλάβη της ψυχικής ακεραιότητας ενός ατόμου μέσω καταναγκασμού ή απειλών. Η ψυχολογική βία περιλαμβάνει τον εξαναγκασμό για υποταγή με απειλές, καταστροφή προσωπικών ειδών του θύματος ή αντικειμένων του σπιτιού ή απειλές γι' αυτό, συνεχές βρίσιμο, υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς, δημιουργία κλίματος εκφοβισμού και τρόμου, γελοιοποίηση του θύματος ιδιωτικά ή σε δημόσιο χώρο, συνεχή κριτική και υποτίμηση των αποφάσεων, κτητικότητα και κοινωνική απομόνωση, συνεχή έλεγχο των κινήσεων, διαρκή

κριτική και υποτιμητικά σχόλια για την εμφάνιση, το σώμα, τις ενδυματολογικές επιλογές, απόδοση της ευθύνης στο θύμα για οποιαδήποτε αποτυχία ή κακοδαιμονία του θύτη, κλείδωμα στο σπίτι ή εγκατάλειψη σε έναν άλλο χώρο με σκοπό την τιμωρία. Τέλος, συκοφάντηση της μητέρας στα παιδιά της και απόπειρες διάρρηξης του δεσμού τους από τον πατέρα-δράστη της βίας.

- *Παρακολούθηση ή στοχοποίηση (stalking)*, η οποία εκδηλώνεται ως επανειλημμένη απειλητική συμπεριφορά απέναντι σε κάποιο άτομο, προκαλώντας φόβο για την ασφάλειά του.
- *Σωματική βία*, η οποία αφορά οποιαδήποτε πράξη σωματικής κακοποίησης εναντίον ενός ατόμου. Στη σωματική βία περιλαμβάνονται: γελοιοποίηση του σώματος του άλλου, σπρωξιές, πετάγματα στο πάτωμα, γροθιές, κλοτσιές, χαστούκια, χτυπήματα σε άλλα σημεία του σώματος με τα χέρια ή άλλα αντικείμενα, τσιμπήματα, δαγκωματιές, σπασίματα μελών ή πλευρών, καταναγκαστική ακινησία, απόπειρα πνιγμού, επιθέσεις με όπλο και μαχαίρι, καψίματα, συστηματικά βασανιστήρια, φόνος.
- *Σεξουαλική βία* (συμπεριλαμβανομένου του βιασμού), η οποία αναφέρεται σε μη συναινετικές σεξουαλικές πράξεις, όπως η διείσδυση (κολπική, πρωκτική ή στοματική) ή άλλες σεξουαλικές ενέργειες που περιλαμβάνουν οποιοδήποτε μέρος του σώματος ή αντικείμενο. Επίσης, περιλαμβάνει την εξαναγκαστική συμμετοχή σε σεξουαλικές πράξεις. Η σεξουαλική επίθεση περιλαμβάνει οποιαδήποτε σεξουαλική πράξη που διαπράττεται χωρίς τη συναίνεση του θύματος, ακόμη κι αν δεν υπάρχουν εμφανείς ενδείξεις αντίστασης, και μπορεί να προκαλέσει συναισθήματα δυσφορίας, εκφοβισμού ή τρόμου (EIGE, 2024). Στη σεξουαλική βία εντάσσονται επίσης ο εξαναγκασμός για σεξουαλικές πράξεις χωρίς συναίνεση, όπως ο βιασμός εντός και εκτός σχέσεων, η σεξουαλική κακοποίηση παιδιών και εφήβων, η σεξουαλική παρενόχληση και απειλές στον εργασιακό ή δημόσιο χώρο, καθώς και η καταναγκαστική πορνεία (trafficking).
- *Εξαναγκαστικός/υποχρεωτικός γάμος*, δηλαδή η αναγκαστική σύναψη γάμου, είτε πρόκειται για ενήλικα είτε για παιδί (UN Women, 2020b).
- *Ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων*, δηλαδή η ακούσια εκτομή, ραφή ή άλλη παραμόρφωση των εξωτερικών γεννητικών οργάνων της γυναίκας (WHO, 2022b).